

## Szobrász- művészet.

Újabb müncheni síremlékekről és általában a síremlékeknek művészetéről közöl 2 cikket a Kunst und Handwerk 1906. évi 3. és 4. száma Heilmayer tollából. Fejtegetéseit számos fotografikus fölvétel után készült kép kíséri.

Ugyancsak a Kunst und Handwerk 3-ik számában olvashatunk egy wiesbadeni kiállításról, amelyet a temető és síremlék művészet emelése érdekében rendeztek. A temető művészetéről ír Trip J. a Gartenkunst 1. számában.

## Cextil - művészet.

Régibb keletázsiai szövetekről (az osztrák múzeumból) ír Dreger, az ismert szakember a Kunst u. Handwerk januári számában. — Az „Onze Kunst“-ban (11. sz. 1905. évf.) Destree J. a nemrégben Brüsszelben kiállítva volt, módfelelő érdekes régi falkárpitokról ír. — Az Aleçoncsipkéről ír Jourdain a Connoisseur 54. számában.

## Várospandezés.

Az újabban sokat tárgyalt, de meg nem fejtett probléma: a művészi városrendezésnek kérdését tárgyalja a Kunstgewerbeblatt 4. számának egy cikkében J. Zettler. Rövid vonásokban a jellemzőt kiemelve, oda konkludál, hogy általában a városnak régibb részét a konzerválás szempontjából kell megítélni, itt tehát újraépítésről, javításról, alkalmazkodásról vagy elkülönítésről lehet szó; a város újabb részének megteremtése kizárólag az újabb (modern) építészeti fennhatósága alatt menjen végbe; végül, hogy az egész város rendezése egységes, a város összességét felölelő terv alapján történjék. Cikke (természetesen német) képekkel van érdekessé téve. — „Städtebau“ 1905. évi 11. füzetében városrendezésről olvashatunk vonzó cikket, amelyben Amerika és Ázsia városainak terveit beszéli meg a cikk írója; s kimutatja, hogy egyrészt a keleti kultúra a nyugattól egészen függetlenül fejleszti városait, másrészt, hogy a nyugati kultúra Amerikában — az építés terén — hogyan fejlődött.



## SZAKIRODALOM.

### Ipartörténeti vázlatok.

Irtá: Gelléri Mór. Budapest, Singer és Wolfner. Ára 12 korona. Az Országos Iparegyesület érdemes igazgatója ismét értékes és érdekes munkával lepte meg tisztelőit. Évek során át különböző folyóiratban megjelent s többnyire aktuális vonatkozású cikkeit vaskos (760 oldalas) kötetbe egybegyűjtette, melynek minden lapja Gelléri alapos tudásáról, éleslátásáról s arról tanuskodik, hogy vonzó for-

mában tudja gondolatait kifejezni. Sok jó ötlet, okos terv és óhaj akad Gelléri írásai között, mely még várja a felkarolást és megvalósítást. Ezért helyén való dolog volt a könyv közzéadásával a szakköröknek megadni az alkalmat, hogy a még megoldásra váró kérdéseket abban a helyes világításban lássák, mint azt csak olyan nagy tapasztalattal bíró, éleslátású elme teheti, mint a Gellérié. A könyv az iparfejlesztés és közgazdaság egyéb ágainak úgyszólván minden számottevő mozgalmára terjed ki, melynek sok érdekes részletéről nyerünk tájékozást Gellériétől, aki mind e mozgalmak munkájában derekasan közreműködött. Melegan ajánljuk olvasóink figyelmébe.

### A fiatalok.

Irtá Malonyay Dezső. Megjelent a Művészeti Könyvtárban. Szerk. K. Lippich Elek. Franklin-Társulat kiadása. Ára 10 kor.

Öt művész: Ferenczy Károly, Grünwald Béla, Katona Nándor, Magyar-Mannheimer Gusztáv és Rippl-Rónai József portráit rajzolja ebben a monográfiában Malonyay. Bevezetőül pedig egy formás tanulmányt ad, amit a modern festés dióhéjba szorított filozófiájának nevezhetnénk, ha sorai folyamán nem lépne minduntalan előtérbe Malonyay, a csevegő, a causeur, aki inkább csak érinti a jelenségeket, konstatálni tudja az egyes irányokat, anélkül, hogy elénk hozná a fejlődés belső okait, a pozitív eredmények belső értékeit. Mindazonáltal ez a tanulmány, amely nem egy helyütt találó kritikával állítja be az új képirást, viszont a pointelleur-ökkel szemben tán módfelelő elfogult: az olvasóközönség szempontjából tanulságos megértetője annak a pikturának, amit a témául vett öt művész jelent.

A szerző itt, arról az öt művészről szóló fejezetekben sem követi az essay tömör stílusát. Nem annyira az öt különböző, más-más festőerényeket reprezentáló művészet kerek jellemzését adja: inkább azt, hogy minő körülmények közt alakulhattak ezek a pikturpályák. Malonyay eleméz, de elsősorban a művészen az embert látja meg, ezt fejt ki, s csak aztán, kevesebb jelentőséggel a pikturát, magának a pikturának jellemvonásait. Igaz, hogy ezen a

ponton erős nézésű megfigyelő. Finom pszichológiával mutat rá a tisztán emberi momentumokra. S ahogy ezt érzékelteti: tolla alatt a nyelv könnyű, cizellált matériává formálódik, úgy, amiképen egyéb, bellesztrikus írásaiban.

Az öt művész a „fiatalok“ címet viseli, pedig nyilvánvaló, hogy mindannyiuk ott van az arrivée-k, a beérkezettek közt. Mögöttük már két generáció igyekszik előre, s ha nem is személyüknek: annak a művészetnek szól ez a jelzés, amely alig hogy tegnap kapcsolódott a magyar kultúrába, eredményei csupán most szivódnak, bár szellőmozdulásait jó rég magával hozta nyugatról Szinyei-Merse s Hollósy. Fiatal nálunk még ez a művészet: hogy mit ér, erre csak most kezd rájönni a közönség. S ebben a megbecsülésben segíti őt a Malonyay könyve is.

### A képipás újabb irányai.

Irta Lyka Károly. A Kisfaludy-Társaság Lukács Krisztina díjával jutalmazott pályamű. Megjelent Singer és Wolfner kiadásában. Ára 3 kor.

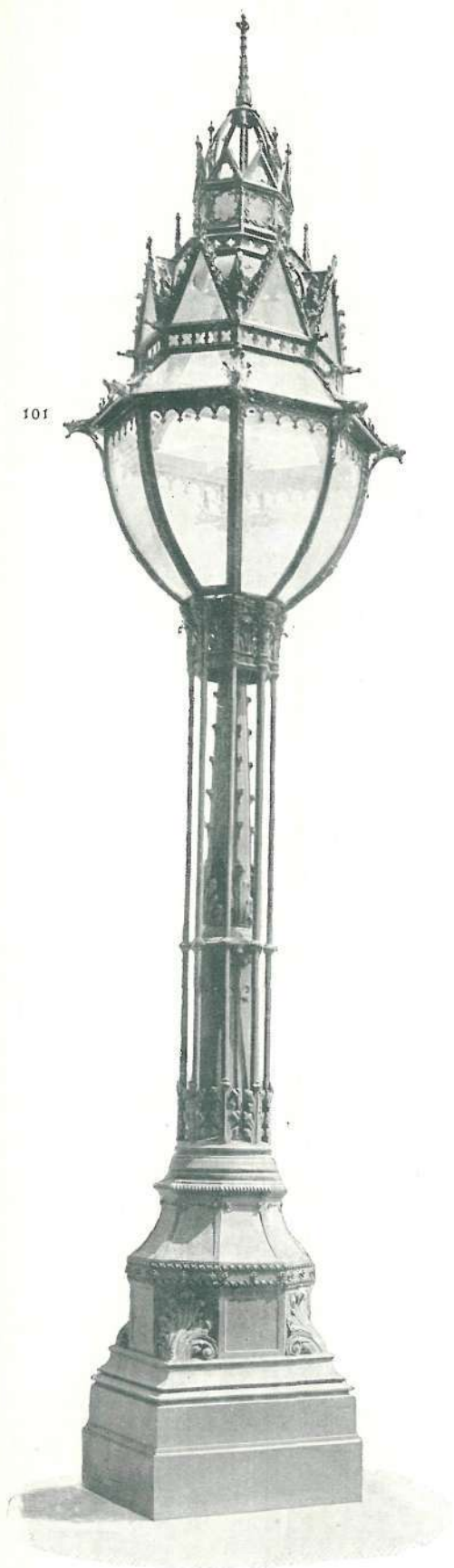
Lyka Károly e könyvéről első olvasásra is megállapíthatni, hogy hézagot pótol. Hogy amit fölvet és tömör egészbe foglal: ez a téma egész a ma fogalmához kapcsolódik, aktái végleg még nincsenek lezárva, s ép ezért a közönség és kritika igen ellentétes értékeléseit jelenti.

A modern festést értjük ez alatt, amely az elmélet szerint a naturalizmussal kezdődik s eddig utolsó, külön nevű állomása a stilizálók. Viszont ugyanaz a modern festés, mely papíron igen finom és pontos rendszerekbe fogható, valójában a kiállítások falán egy eleven, igen sokféle valaminek mutatkozik. Elméletek, meddő rendszerezések helyett külön, sajátos festő-célok szerint csoportosul, s ép úgy méhében rejtli a jellemző dokumentumokat, a tiszta naturalizmust, tiszta pleien-áirt, mint azokat az átmeneteket, amelyekhez nem lehet közelíteni egy rendszer merev szempontjaival. A stilizálókkal szemben, akiknél a természet dekoratív képtéma, egy messzi, túlhaladt pontnak látszik Manet és az ő társai. Ebből egy új vízek felé evező kritika leszűrhet új fajta programmo-

kat, s megjelölheti, hogy idáig van a tegnap, a holt mező, s itt kezdődik a ma, helyesebben a holnap művészete. De a piktura nem így csinálódik. Másszóval: a Millet hagyományainak folytatói, a Manet-ek impulzusa ép úgy megvan és modern, mint ahogy megvan és modern a dekoratív momentumokat keresők. Mivel Manet a régibb, s Wisthler, Sislay vagy Vuillard az újabb, az utóbbiakhoz azért nem szögezhető, hogy ez a piktura a modern piktura.

Mindennek legkézzelfoghatóbb bizonyítéka Lyka Károly könyve: a képipás újabb irányai. Kezdi a puritán naturalizmussal. Courbet és Millet az első stációk, a jövő nagy hadakozás zászlóvivői az akadémia ellen. Ők döntik elsőül a dohos kapukat, egy kihalt művészet málló falait, de előttük ép úgy döntöttek már, fönt, Osszián földjén Turner és Constable, s ilyformán — ahogy Lyka jelzi — a modern képipás kicsírázódása visszavihető Goya és Gainsborough-on át a nagy spanyolig: Velasquez-ig, anélkül, hogy teljes bizonyossággal idefikszírozhatnók a kezdőpontot. Jellemző ez magára a könyvre: jellemző, mert ahogy itt, a kezdeményezőknél, akik az elhatározó nekiindulást cselekszik, elhagy minden szabatos körvonalozást, végig az egész tanulmányon, főleg pedig a legsúlyosabb etape-nál: az impresszionistákról szólván, nem állít föl oly válaszfalakat, amelyek könnyen igazolhatnak teoriát, de tehetetlenek befogadni épen azt a roppant sokféleségű festő-nyilvánulást, amely mind az impresszionizmus gyűjtőfogalma alá szorul.

Közvetlen közelében a festőműhelynek, behelyeződve a festés tulajdonképeni folyamatába: ezen az úton vezetli Lyka az olvasót, mindig úgy, hogy szinte érezzük az alkotó munka, a dolgozó festő izgalmát. Látjuk, hogy mik a belső indítékai ennek a misztikumnak, hogy miként fonódnak együvé gyökerei, s mily talajból nőtt ki az a dús növény, ami röviden: az újabb képipás. Volna erre más mód is, mint a hogyan például újabban a történelmi materializmus nézőpontjaiból is megírták a modern művészet filozófiáját. Nálunk Diner-Dénes József tett közzé egy ilyfajta igen figyelemkeltő tanulmányt, a „Művészet“ harmadik évfolyamában, amely az új képipás kialakulá-



101. KANDELÁBER KOVÁCSOLT VASBÓL.  
KÉSZÍTETTE JUNGFER GYULA.

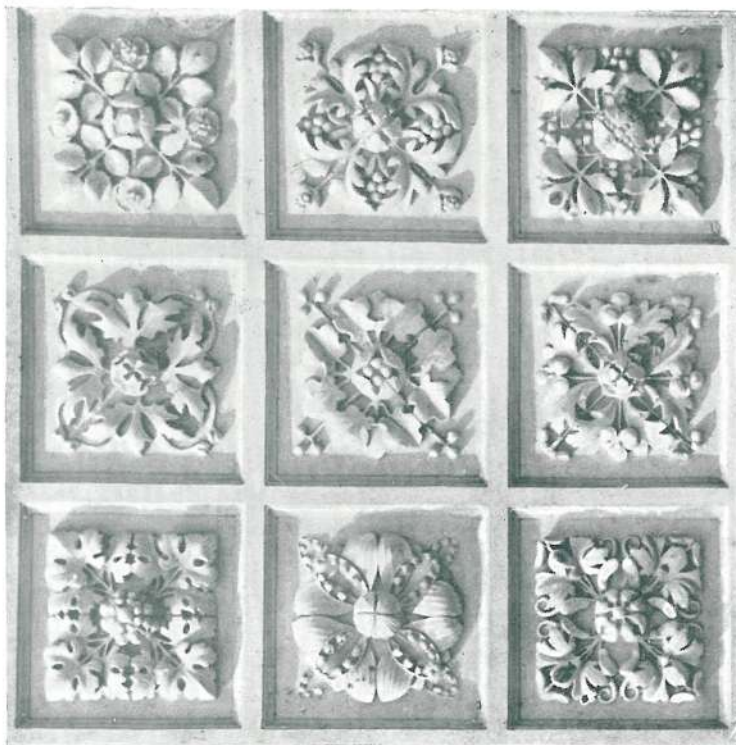


102. TORONYVÉGZŐDÉS RÉZBŐL DOMBORÍTVA.  
KÉSZÍTETTE JUNGFER GYULA.

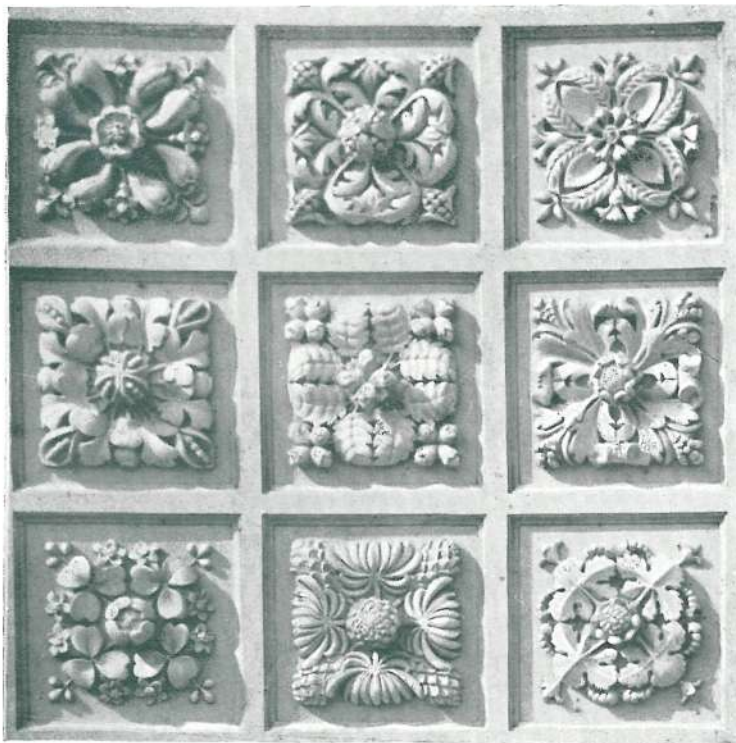
*Szemelvények „Az új Országház” c. műből.*



103



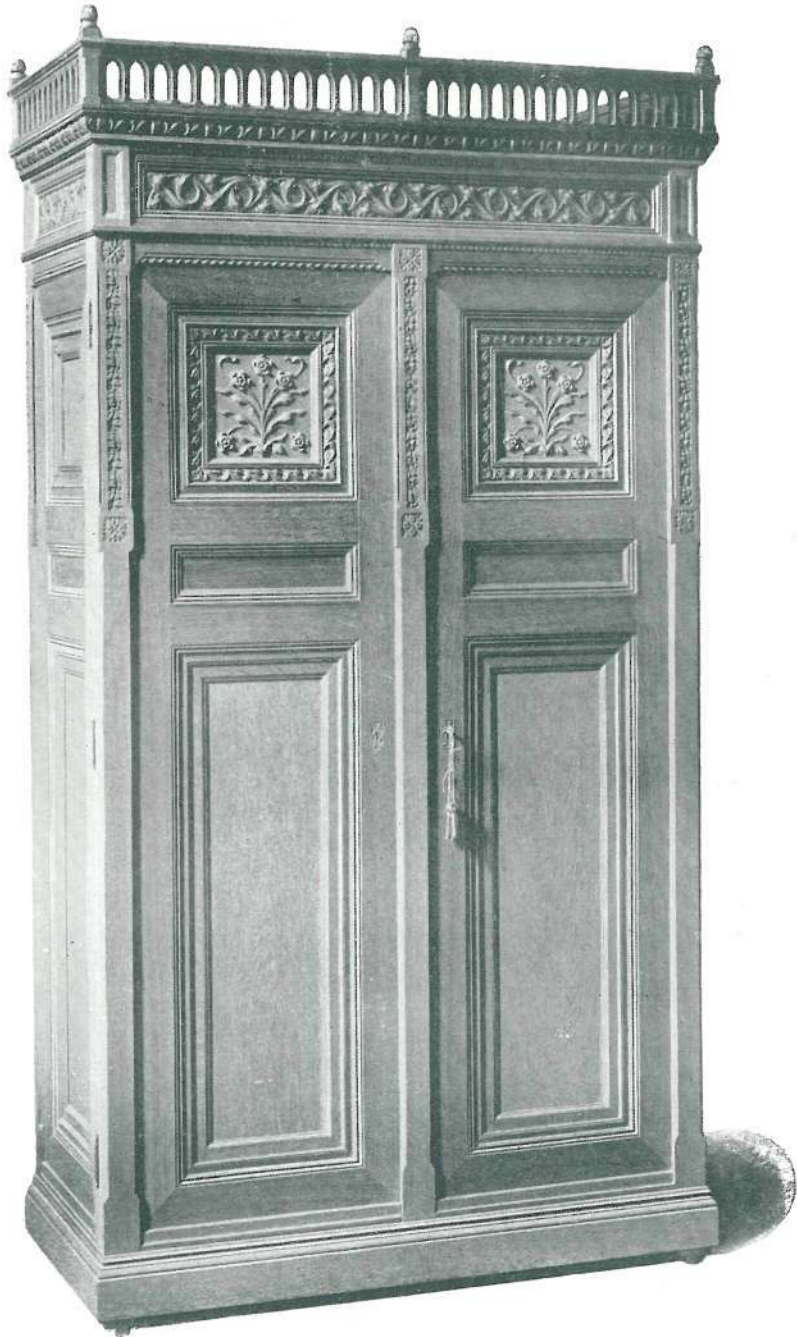
104



103., 104. KUPOLAPILLÉREK KÖZÖTT LEVŐ ÖVEK DÍSZE.

*Szemelvények „Az új Országház” c. műből.*

105

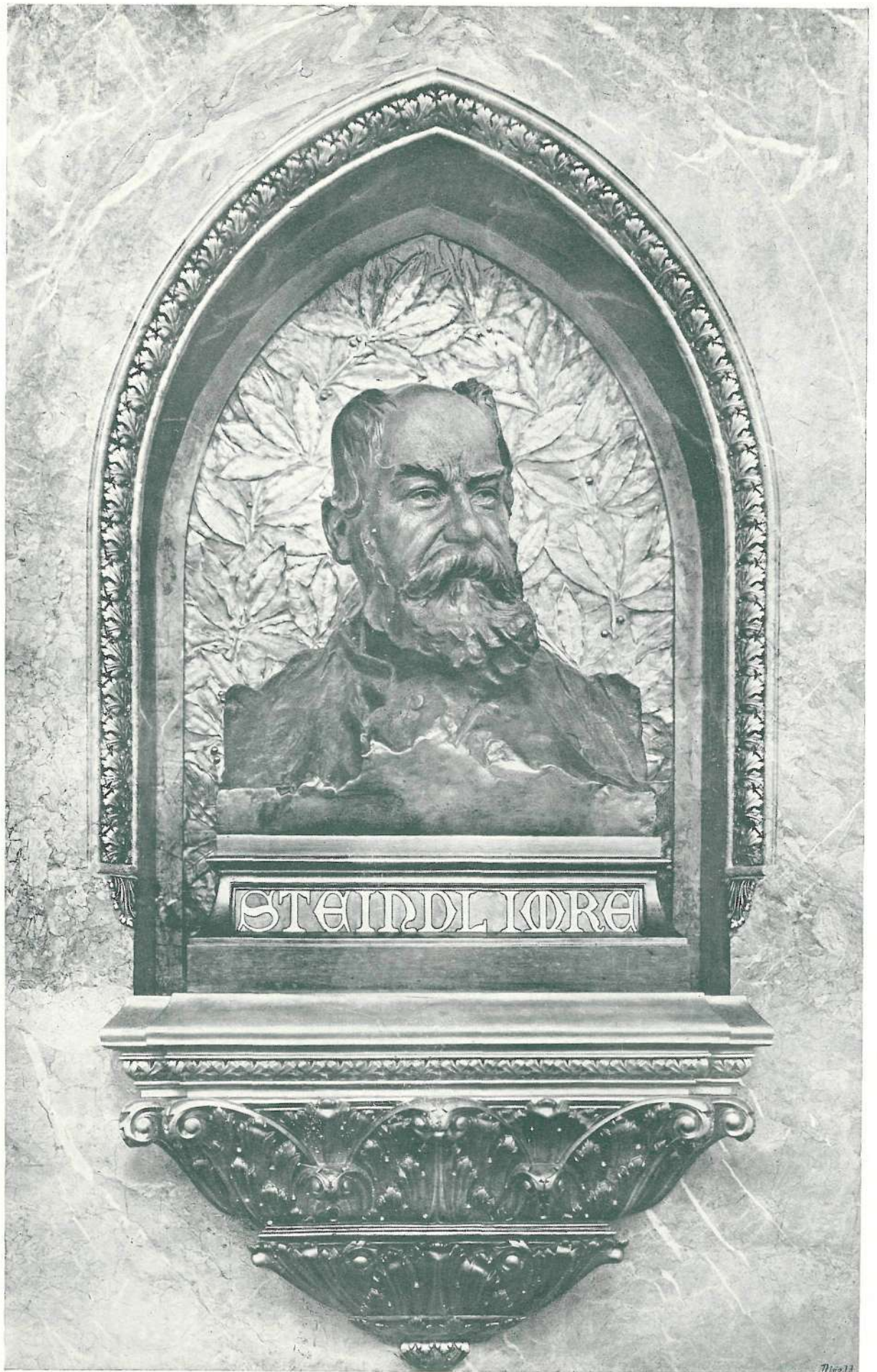


105. RUHASZEKRÉNY  
A FŐRENDHÁZI  
ELNÖKI SZOBÁBAN.

KÉSZÍTETTE  
THÉK ENDRE.

*Szemelvény „Az új Országház” c. műből.*





106. STEINDL IMRE MELLSZOBRA A FŐLÉPCSŐ-CSARNOKBAN.

MINTÁZTA STROBL ALAJOS.  
Szemelvény „Az új Országház” c. műből.

sát, nagy, ma már műtörténeti szenzációit szociális motívumokból magyarázza. Nekünk az a mód, amely Lyka könyvében kínálkozik, szimpatikusabb, mivelhogy csupa pozitívum. Ugyanis nem a festés folyamatától függetlenül készült, előre szerkesztett teória alkalmazását jelenti a képre. Nem azt, ahogyan általában a teoretikusok közelednek a materiákkal dolgozó és materiákban ható művészetek felé. Amit mond, magyaráz, ahogy az okokra mutat, s ahogy egy-egy piktúra, egy-egy irány jellemvonásait, mint a mozaiklap apró kövecseit, együvé tömöríti: ez mind a festés természetéből csirázik, s első sorban arra utal, ami itt döntő, tehát amit a kép a festő-szemmel nézőnek jelent. A külső körülmények, a milieu, és egy mindenképp imponderabilis valami: az úgynevezett koreszme, amit a metafizika módszerével dolgozó esztetika különös mód hangsúlyoz: mindez nem kap itt szerepet, mert több mint bizonyos, hogy a modern képírás belső fejlődését, sorsát nem ezek, nem a társadalmi felfogás, nem a milieu, nem a koreszme intézték, elemi erővel.

Hézagpótlónak mondtuk ezt a könyvet, amiért a modern képírás igen világos, igen kézenfekvő analizisét adja: azt, amire a magyar közönség régóta vár, ami hiányzik művészeti irodalmunkból, s amit így nem jelentős ok nélkül tűzött ki pályadíjjal a Kísfaludy-Társaság. De fajsúlyát nem pusztára ez jelenti. Essay a legelőkelőbb fajtából, a megírás oly művészetével, amely egy külön helyet jelöl Lyka prózájának a tollat fogó magyarok közt.

d.—

**Die graphischen Künste** von Kampmann C., mit Abbildungen u. Beilagen (Sammlung Göschen). Leipzig, 1905. Ára kötve 96 fillér.

A művészet nagy birodalmában a grafikai művészetek a legkevésbé ismeretesek. Pedig művészeti ismereteink tetemes részét ezeknek köszönjük, s újabb időben művészi ismereteinknek egyik legkiválóbb segédeszközévé is lettek, különösen amióta a sokszorosító művészetek nem remélt fejlődést értek el. Ma a sokszorosító művészetek technikája csak a közel mult-hoz képest is annyira tökéletesített és ezen

fejlődésében annyi újat nyújt, hogy az áttekintés mind nehezebbé válik. A sokszorosító technikát és az ezek számára dolgozó művészet vonatkozásait legalább jellemző vonásokban ismerni kell; ez hozzátartozik a műveltséghez, éppen úgy, mint pl. a könyvnyomtatás ismerete. Bármily illusztrált, jól készült modern könyvet v. díszmunkát, képet, sőt levelezőlapot veszünk kezünkbe, annak technikai kivitele azonnal szembeötlök, s a hozzá nem értő is kedvvel szemléli az illusztrációt, gyakran csakis meglepő kiviteleért. Minden újabb folyóiratban hónapról hónapra ott láthatók a színes „eredeti” litografiák, a fotografikus háromszínes nyomású képek, a fénynyomatokról, a közönséges autotípiákról stb. nem is szólva. Hányszor merül föl ilyenkor a szemlélő részéről az a kérdés: hogyan is készültek ezek a képek? És hacsak a lekszikonok fárasztó és ki nem elégitő tanulmányozásához nem fordul, egyebütt erre nézve feleletet, oktató magyarázatot nem igen talál. Összefoglaló, röviden ismertető ilyféle munkát tehát, mint amilyent a fenti cím alatt közzétettek, szívesen kell fogadnunk, különösen akkor, hogy ha róla el is mondhatni, hogy jó. Aki a német Göschen-féle könyvecskék gyűjteményét csak részeiben is ismeri, tudja, hogy ott csak jót kap. Így áll a dolog Kampmann-nak — aki a bécsi grafikai tan- és kísérleti intézet tanára — kis könyvével is. Képekkel és mellékletekkel ellátott, rövid 170 kis 8<sup>o</sup> oldalon, tíz fejezetben megmagyarázza a sokszorosító eljárás lényegét, a három nyomás fajtát, az ezek számára készülő rajzok kivitelét, a magosnyomat multját és jelenét, a voltaképpí tipografiát, a fametszést, fémedzést, a mélynyomatot (rézmetszés, rézkarc stb.), a lithografiát, annak történetét és technikáját, az újabb vagyis fotomechanikus sokszorosító eljárásokat (színes fotografia, fényedzés, fénynyomat, fotolítografia, autotípiá, galvanoplasztikai eljárások, színes nyomatok). És mindezt könnyen érthető nyelven, röviden, világosan. Elmondhatni róla, hogy a művészetkedvelő közönségnek jobb e fajta könyvet még nem írtak, ami a jelen szakirodalomnak is minden téren mutatkozó túlprodukciója mellett kétségtelenül dicséret. Ezzel kapcsolatban, bár nem

ugyane tárgyról, hanem annak csakis egyik részéről: a könyvnyomtatásról szóló magyar könyvet is ismertetésünk körébe vonunk. Címe:

**A betűszedés elméleti és gyakorlati kézikönyve.**

Irták Wózner I., Durmits I. és Pavlovszky J. A. Budapest, Athenaeum, 1905. 8<sup>o</sup> XIV és 228 old. képekkel és mellékletekkel; ára 3 kor. Bár voltaképpen a sokszorosító művészeteknek csak egyik részét és azt is más szempontból tárgyalja, mégis s különösen a második, a mesterszedésről szóló részének érdekénél fogva olvasóink figyelmét a könyvre fölhívjuk; amennyiben a szerzők éppen ebben a részben művészi kérdéseket is érintenek. Mindenki tudja, hogy valamely könyv megjelenésének egyik fontos tényezője a tipografikus rész; s legújabbban a könyvtől megint megköveteljük, — úgy mint régenté volt — hogy művészi jellege is legyen; ma különös gondot fordítunk a papírra, a betűkre,

a szedésre, a könyvdíszre, az illusztrációkra, azok reprodukciójára, a borítékra, a könyvkötésre: hogyan érdekelnek akkor a tárgyhoz értő szakembert a könyv nyomdai előkészítéséről mondottak. Hogy a könyvben ezeken kívül még általános ismeretek, az elméleti és gyakorlati oktatásra vonatkozó két rész is van, azt csak fölemlítjük. Igen természetes, hogy a könyv alakja, papírosa, betűi, szédése és nyomása igen szép és jó, és úgy ez, valamint a szöveg a szerzőknek dicséretére válik.

CSÍZIK GYULA.

**Megfagyott muzsikus**

(megfagyott muzsika = architektura, ergo megfagyott muzsikus = architektus) cím alatt a M. kir. Józsefműegyetem építész-hallgatói jóízű tré-

fákat, szatírákat s vicces rajzokat magába foglaló díszes füzetet adtak ki, amelynek külső megjelenése is jeles nyomdászati munkává avatja azt. Szerkesztői: Janszky Béla, Tátray Lajos és Kozma Lajos. Utóbbinak eredeti, magyaros iniciáléit itt mutatjuk be.



KOZMA LAJOS INICIÁLÉI  
A „MEGFAGYOTT MUZSIKUS“-BÓL.